

УДК 343.98.06 (477)

ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ОДЕРЖАННЯ НЕПРАВОМІРНОЇ ВИГОДИ СЛУЖБОВОЮ ОСОБОЮ У СФЕРІ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

Артем НАСТЕНКО,
здобувач кафедри оперативно-розшукової діяльності
Харківського національного університету внутрішніх справ

SUMMARY

The article presents theoretical and empirical analysis of contents and elements of operative and search characteristics of obtaining illegal benefit by an official in the field of land relations. The operative and search characteristics of subject, objective side and methods of obtaining illegal benefit by an official in the field of land relations is given, as well as the characteristics of person, who commits the defined crime.

Key words: operative and search characteristics, land relations, official, illegal benefit.

АНОТАЦІЯ

У статті на основі аналізу теоретичного і емпіричного матеріалу розглядається зміст та складові елементи оперативно-розшукової характеристики одержання неправомірної вигоди службовою особою у сфері земельних відносин. Надається оперативно-розшукова характеристика предмета, об'єктивної сторони та способів одержання неправомірної вигоди у сфері земельних відносин, а також осіб, які готують і вчиняють кримінальні правопорушення у вказаній сфері.

Ключові слова: оперативно-розшукова характеристика, земельні відносини, службова особа, неправомірна вигода.

Постановка проблеми. Першочерговим завданням підрозділів БОЗ МВС України є виявлення і розслідування фактів одержання неправомірної вигоди службовою особою у сфері земельних відносин. Відповідно до статистичних даних МВС України найвищий відсоток (29,1%) корумпованості спостерігається у таких сферах економіки, як аграрно-промислова (8,2%) та паливно-енергетична (9,4%), житлово-комунальна (24,1%) та сільськогосподарська (3,3%), банківська (3,7%) та бюджетна (22,2%) сфери та інші. Одержання неправомірної вигоди службовою особою у сфері земельних відносин має чимало властивостей і аспектів, які є об'єктом вивчення ряду правових наук, що досліджують це соціальне явище з різних позицій залежно від спрямованості. Виходячи зі стану криміногенної обстановки у даній галузі та аналізу способів одержання неправомірної вигоди, при визначенні способів і методів виявлення і розслідування даного виду злочину особливим критерієм слугує оперативно-розшукова характеристика вказаних злочинних діянь.

У зв'язку з тим, що кожен злочин має суто індивідуальні характерні ознаки в залежності від того, ким, у який спосіб та у якій сфері його вчинено, то саме дані специфічні критерії важливо досліджувати для подальшої класифікації та систематизації з метою швидкого та якісного виявлення і розслідування підрозділами БОЗ МВС України фактів одержання неправомірної вигоди службовою особою, зокрема у сфері земельних відносин.

Мета статті. Метою статті є розглянути на основі аналізу теоретичного і емпіричного матеріалу зміст та складові елементи оперативно-розшукової характеристики одержання неправомірної вигоди службовою особою у сфері земельних відносин.

Виклад основного матеріалу. Оперативно-розшукову характеристику взагалі та окремі її складові досліджували ряд вчених, які розглядали проблеми виявлення і розслідування оперативними підрозділами ОВС України злочинів у сфері економіки. Більшість із них надали авторські визначення поняття «оперативно-розшукова характеристика» та похідні від неї дефініції (наприклад: оперативно-розшукова характеристика злочинів у бюджетній сфері, оперативно-розшукова характеристика злочинів у банківській сфері та ін.), які, зважаючи на задачі вказаного підрозділу, необхідно розглянути більш детально. Зважаючи на обрану нами тематику, вважаємо за потрібне проаналізувати судження вчених, які присвятили свої роботи дослідженню поняття «оперативно-розшукова характеристика злочинів у сфері земельних відносин», а саме: С.В. Андрусенко, М.С. Рябченко, О.С. Тарасенко.

Так, С.В. Андрусенко у своїй роботі «Виявлення та розслідування злочинів у сфері земельних відносин» зазначив, що за змістовно-структурною побудовою криміналістична та оперативно-розшукова характеристика містять однакові елементи, а саме: спосіб вчинення злочину, особу злочинця, сили, засоби та методи, які використовуються для виявлення та розкрит-

тя окремих видів злочинів. Тому, на його думку, між криміналістичною та оперативно-розшуковою характеристикою можна поставити знак рівності, оскільки вони містять однакові складові, які аналізуються вченими, виходячи із предмета конкретної галузі наукового знання [1, с. 38].

М.С. Рябенко під оперативно-розшуковою характеристикою злочинів у сфері земельних відносин розуміє теоретико-практичну інформаційну модель злочинів у даній галузі, що поєднує в собі сукупність кримінально-правових, криміналістичних, кримінологічних та психологічних відомостей, що мають значення для належного оперативного обслуговування, оперативної обстановки та для вирішення завдань, визначених чинним кримінально-правовим законодавством [2, с. 55].

Аналіз дисертаційного дослідження О.С. Тарасенко на тему: «Протидія злочинам у сфері земельних відносин» свідчить про те, що останній під оперативно-розшуковою характеристикою «земельних злочинів» розуміє сукупність відомостей, що характеризують ознаки, властиві певним видам злочинів, знання яких сприяє їх запобіганню, виявленню та розкриттю, використовуючи такі дані для моделювання і прогнозування дій злочинців, висування раціональних версій, визначення напрямів пошуку джерел доказів, що дозволяє найефективніше застосовувати сили й засоби ОРД та вчасно використовувати оперативно-розшукові заходи [3, с. 55-56].

Враховуючи викладене та спираючись на аналіз емпіричної бази, пропонуємо авторський зміст поняття «оперативно-розшукова характеристика одержання неправомірної вигоди службовою особою у сфері земельних відносин», під яким розуміємо комплекс даних про властивості та специфічні ознаки одержання неправомірної вигоди у вказаній сфері, сукупність перевірених на практиці та закріплених у теорії положень про кримінально-правові, кримінологічні, криміналістичні, економічні, психологічні особливості, які уповноважені підрозділи використовують в процесі виявлення, попередження і розслідування вказаних злочинних діянь.

Зосереджуючи увагу на складових елементах оперативно-розшукової характеристики одержання неправомірної вигоди службовою особою у сфері земельних відносин та відповідно до результатів анкетування працівників БОЗ МВС України встановлено, що найбільший інтерес для останніх становить характеристика предмета, об'єкта та способів одержання неправомірної вигоди службовою особою у сфері земельних відносин.

Почнемо розгляд оперативно-розшукової характеристики одержання неправомірної вигоди службовою особою у сфері земельних відносин із предмета одержання неправомірної вигоди службовою особою у вказаній сфері.

Неправомірна вигода як предмет цього злочину – це грошові кошти або інше майно, переваги пільги, послуги, нематеріальні активи, що їх пропонують, обіцяють, надають або одержують без законних на те підстав [4, с. 26].

Таким чином, предметом одержання неправомірної вигоди службовою особою у сфері земельних відносин є:

- а) грошові кошти або інше майно (матеріальні цінності);
- б) право на майно (державні акти на право володіння земельною ділянкою, цивільно-правові угоди та інше);
- в) будь-які дії майнового характеру (передача майнових вигод, відмова від них, відмова від прав на майно, безоплатне надання послуг майнового характеру та інше).

Далі необхідно перейти до розгляду наступного елемента оперативно-розшукової характеристики одержання неправомірної вигоди службовою особою у сфері земельних відносин, а саме об'єктивної сторони одержання неправомірної вигоди.

Об'єктивна сторона одержання неправомірної вигоди у сфері земельних відносин полягає в одержанні службовою особою неправомірної вигоди для себе чи третьої особи за вчинення чи невчинення в інтересах того, хто надає неправомірну вигоду, чи в інтересах третьої особи будь-якої дії з використанням наданої їй влади чи службового становища [4, с. 26].

Існують дві найпоширеніші форми одержання неправомірної вигоди: проста і завуальована. Проста форма – це безпосереднє одержання службовою особою предмета злочину (безпосередньо зацікавленою особою або через посередника).

Завуальована форма полягає в тому, що факти одержання неправомірної вигоди зовні маскуються під законну угоду, договір і зовнішньо може мати вигляд цілком законної операції: різного роду виплати, премії, кредити, договори купівлі продажу й інші у сфері земельних відносин. Вигода такого роду кваліфікується як такий злочин у випадках, коли її одержання є неправомірним (виплата коштів), була безпідставною, коштовні речі або нерухомість продавалися за явно заниженою ціною в порівнянні з реальною, оплата послуг була нееквівалентною та ін.

Непоодинокими є випадки, коли предмет даного злочину передається родичам або близьким службової особи. У випадку, якщо встановлено, що службова особа дала на те свою згоду або була проінформована про передачу матеріальних цінностей зазначеним особам, її слід кваліфікувати за даною статтею.

Неправомірна вигода може бути отримана службовою особою як за правомірні, так і за протиправні дії. У тому випадку, якщо одержання неправомірної вигоди службовою особою пов'язане зі вчиненням протиправної дії, що утворює склад самостійного злочину, відповідальність настає не лише за отримання

неправомірної вигоди, а й за інший злочин за правилом сукупності злочинів.

Як свідчить практичний досвід БОЗ МВС України та вивчений емпіричний матеріал, одержання неправомірної вигоди службовою особою у сфері земельних відносин часто вчиняється у сукупності з іншими складами злочинів, зокрема:

1) із злочинами у сфері довілля: а) ст. 240 КК – порушення правил охорони або використання надр; б) ст. 239 КК – забруднення або псування земель; в) ст. 239-1 КК – незаконне заволодіння ґрунтовим покривом (поверхневим шаром) земель; г) ст. 252 КК – умисне знищення та пошкодження територій, взятих під охорону держави, та об'єктів природно-заповідного фонду; е) ст. 252 КК – умисне знищення та пошкодження територій, взятих під охорону держави, та об'єктів природно-заповідного фонду; є) ст. 236 КК – порушення правил екологічної безпеки; і) ст. 254 КК – безгосподарське використання земель; ї) ст. 239-2 КК – незаконне заволодіння землями водного фонду в особливо великих розмірах;

2) із злочинами проти власності: а) ст. 197-1 КК – самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво; б) ст. 190 КК – шахрайство; в) ст. 191 КК – привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем;

3) із злочинами у сфері службової діяльності: а) ст. 364 КК – зловживання владою або службовим становищем; б) ст. 365 КК – перевищення влади або службових повноважень; в) ст. 367 КК – службова недбалість; г) ст. 366 КК – службове підроблення; е) ст. 369 КК – пропозиція або надання неправомірної вигоди службовій особі.

Так, в ході реалізації оперативних матеріалів УБОЗ ГУМВС України в Харківській області викрито факт одержання неправомірної вигоди від голови міської ради, який наполягав у обов'язковому наданні неправомірної вигоди у вигляді грошових коштів в сумі 250 тис. доларів США та якого затримано на «гарячому» при одержанні частини неправомірної вигоди у сумі 900 тис. грн. від гр. В. за вирішення питання про виділення п'яти земельних ділянок загальною площею 0,5 га з цільовим призначенням – житлова громадська забудова, а також п'ять земельних ділянок загальною площею 8 га для ведення особистого сільського господарства та підписання підробленого витягу з рішень сесії міськради з вказаного питання.

За даним фактом прокуратурою Харківської області відкрите кримінальне провадження за ознаками складів злочинів, передбачених ст. 366 та ч. ч 2, 3 ст. 368 КК України.

Варто зазначити, що отримання неправомірної вигоди у сфері земельних відносин визначається закінченням злочином із моменту одержання службовою особою хоча б частини матеріальних цінностей або майнових вигід незалежно від того, чи були здійснені будь-які дії в інтересах зацікавленої особи.

Слід зазначити, що Кримінальний кодекс передбачає поняття спеціального суб'єкта, а саме: фізична осудна особа, що вчинила у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність, за злочин, суб'єктом якого може бути лише певна особа. Так, у статтях КК про злочини, передбачені статтями 364-370, 190, ч. 2 ст. 191 йдеться про те, що вони можуть бути вчинені тільки службовими особами [5, с. 133].

Службовими особами, які займають відповідальне становище (ч. 4 ст. 364 КК України), у рамках ст. ст. 368, 369 КК України є особи, які постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування, а також обіймають постійно чи тимчасово в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на державних чи комунальних підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальними повноваженнями, якими особа наділяється повноважним органом державної влади, органом місцевого самоврядування, центральним органом державного управління із спеціальним статусом, повноважним органом чи повноважною особою підприємства, установи, організації, судом або законом. До державних та комунальних підприємств прирівнюються юридичні особи, у статутному фонді яких відповідно державна чи комунальна частка перевищує 50 відсотків або становить величину, що забезпечує державі чи територіальній громаді право вирішального впливу на господарську діяльність такого підприємства [6, с. 170].

Одержання неправомірної вигоди за попередньою змовою групою осіб (ч. 4 ст. 368 КК України) – це здійснення такого злочину спільно за участю двох і більше осіб, що заздалегідь, тобто до початку злочину, домовилися про спільне його вчинення. Така домовленість у цьому злочині – це договір з іншими особами на спільне з використанням службового становища одержання неправомірної вигоди, який відбувається до безпосереднього її отримання.

Повторним (ч. 4 ст. 368 КК України) визначається злочин, вчинений особою, яка раніше вчинила будь-який зі злочинів, передбачених ст. 368, або злочин, передбачений ст. ст. 368-3, 368-4, 369 КК України. Варто зазначити, що злочини у сфері земельних відносин мають нульовий рецидив, так як одним з основних критеріїв призначення на посаду службових осіб будь-якої ланки у даній сфері є наявність довідки про несудимість.

Одночасне одержання службовою особою неправомірної вигоди від кількох осіб слід кваліфікувати як повторне тоді, коли неправомірною вигодою передається за вчинення дій в інтересах кожної особи, яка надає таку неправомірну вигоду, і при цьому службова особа усвідомлює, що вона одержує неправомірну вигоду від кількох осіб, тобто розглядає кожне таке отримання як

окремий епізод своєї діяльності. Разом із тим дії такої службової особи, яка отримала у кілька прийомів обумовлену суму вигоди від тієї самої особи за виконання або невиконання дій, що забезпечують настання бажаного для зацікавленої особи результату, не можуть розглядатися як повторні.

Під вимогамням неправомірної вигоди (ч. 4 ст. 368 КК України) слід розуміти вимогу щодо надання неправомірної вигоди з погрозою вчинення дій або бездіяльності з використанням свого становища, наданих повноважень, влади, службового становища стосовно особи, яка надає неправомірну вигоду, або умисне створення умов, за яких особа вимушена надати неправомірну вигоду з метою запобігання шкідливим наслідкам щодо своїх прав і законних інтересів.

Одержання неправомірної вигоди шляхом вимагання має низку специфічних особливостей, характерних лише для цього способу вчинення злочину.

По-перше, в таких випадках ініціатором здійснення цього злочину виступає особа, що одержала неправомірну вигоду. По-друге, отримання неправомірної вигоди шляхом вимагання безпосередньо впливає на відповідальність особи, яка надає неправомірну вигоду, оскільки в разі встановлення таких обставин, її, відповідно до ч. 6 ст. 369 КК, слід звільнити від кримінальної відповідальності [4, с. 28].

Далі необхідно розглянути наступний елемент оперативно-розшукової характеристики – характеристику осіб, які одержують неправомірну вигоду. В результаті вивчення емпіричного матеріалу та аналізу спеціальної літератури нами запропоновано класифікацію службових осіб, які готуються одержати чи одержали неправомірну вигоду у сфері земельних відносин.

Так, до першої групи ми відносимо службових осіб, які одержують неправомірну вигоду за вчинення або невчинення певних дій по службі від випадку до випадку, спеціально не створюючи чи підшукуючи ситуації для одержання грошових коштів чи інших матеріальних і нематеріальних благ. Вигода, яку має особа, яка надає неправомірну вигоду службовій особі, полягає у прискоренні вирішення його питання безпосередньо наданими службовими повноваженнями посадовця або домовленості про вирішення цього питання іншими службовими особами. Здебільшого у таких випадках ініціатива надання неправомірної вигоди йде від самого громадянина, в чий інтерес вирішення питання. Саме він, сумніваючись у можливості позитивного вирішення того чи іншого питання, але прагнучи вирішити його більш ефективно, пропонує службовій особі неправомірну вигоду за вчинення у власних інтересах певних дій або утримання від них.

До другої групи відносяться службові особи, які цілеспрямовано займаються «торгом» своїх повноважень, постійно вишукуючи можливості для одержання

неправомірної вигоди, фактично повністю або значною мірою підпорядковуючи цій діяльності свою службову діяльність. Особливістю одержання такої неправомірної вигоди є те, що предметом даного виду злочину у таких випадках виступають як гроші, так і цінні предмети, послуги матеріального характеру (виконання робіт: будівництво будинків, гаражів; оплата за навчання тощо). У багатьох випадках така діяльність має вуальований вигляд, давання-одержання здійснюється через посередників, що істотно ускладнює її викриття і доказування вини одержувача неправомірної вигоди. У більшості випадків одержання неправомірної вигоди передують її вимагання поряд з акцентуванням уваги на авторитеті та можливостях службової особи, здійснюючи психологічний тиск на громадянина, висуваючи конкретні вимоги та умови задоволення інтересу останнього, або створюючи відповідну обстановку, за якої залишається єдиний спосіб вирішення питання – надання неправомірної вигоди. Однак найбільшу загрозу суспільству несуть службові особи, які займають третю групу, на яку ми звертаємо особливу увагу.

Так, до третьої групи відносяться службові особи, які перебувають на матеріальному утриманні злочинних угруповань, комерційних або політичних структур, забезпечуючи за допомогою наданої їм влади чи службових повноважень постійне «обслуговування» їх інтересів. Це найнебезпечніший тип службових осіб, які, як правило, обіймають керівні посади в органах державної влади або органах місцевого самоврядування, управлінні земельних ресурсів чи очолюють комісію з питань земельних відносин, мають безпосереднє відношення до прийняття важливих рішень, наділені широкими владними повноваженнями. Таку вигоду посадові особи одержують здебільшого на системній основі, наприклад, щомісячно чи певний відсоток від відповідної операції. Говорячи мовою оперативників – «ставлять на лічильник», однак в повній мірі одержання неправомірної вигоди може бути разовим за умови особливо великого розміру. Її одержання ретельно вуальюється у формі перерахування грошових рахунків на банківські рахунки в закордонні банки, чи шляхом придбання нерухомості або цінного рухомого майна на підставних осіб, шляхом перерахування коштів на рахунки комерційних структур, благодійних фондів тощо, контроль над якими мають його довірені особи. Така службова особа служить «дахом» для злочинної діяльності злочинних груп, діяння яких характеризуються чітко сформованою ієрархією з розподілом ролей, розробленими злочинними схемами та гілкою корупційних зав'язків не лише в органах влади та управління, а й у правоохоронних органах та банківських установах.

На підставі вибіркового вивчення та аналізу судових вироків, архівних оперативно-розшукових справ, кримінальних справ та проваджень по фактам одержан-

ня неправомірної вигоди службовими особами у сфері земельних відносин проведено ранжирування посад цих осіб, залежно від місця роботи, зокрема:

– посадові особи органів місцевого самоврядування (голови сільських, міських рад, голови районних державних адміністрацій);

– посадові особи відділів земельних ресурсів, управліннь земельних ресурсів в областях (начальники та їх заступники);

– посадові особи районних відділів та філій в областях державного підприємства «Центр державного земельного кадастру» (начальники та їх заступники);

– посадові особи підприємств, установ чи організацій державної або приватної форми власності (директор, інженер-землевпорядник приватного підприємства, товариства з обмеженою відповідальністю);

– посадові особи державної сільськогосподарської інспекції (інспектори, старші інспектори, головні державні інспектори);

– посадові особи управління екологічної інспекції (начальники та їх заступники);

– голови земельних комісій міської та обласної рад, голови комісій з питань агропромислового комплексу, земельних ресурсів, охорони навколишнього середовища та інші;

– директори Державного підприємства науково-дослідного та проектного інституту землеустрою;

– депутати, які входять до комісій з питань земельних відносин.

Принагідно зазначимо, що аналіз судової статистики підтверджує той факт, що у кожному третьому випадку одержання неправомірної вигоди службовою особою беруть участь дві або більше особи. При цьому спостерігається зростання кількості таких злочинів, учинених групою осіб. Так, переважна більшість злочинів за ст. 368 КК у сфері земельних відносин вчинені групою осіб за попередньою змовою – 37,4 %, організованою групою – 25,7 %, злочинною групою осіб – 20,8 %, злочинною організацією – 11,1 %.

Далі слід відзначити, що аналіз вивченого емпіричного матеріалу вказує на те, що злочини у сфері земельних відносин найчастіше вчиняють чоловіки. У співвідношенні до жінок чоловіки складають приблизно 77,8 %, а жінки – 22,2 %. Вік осіб, які одержують неправомірну вигоду, складає приблизно – від 27 до 60 років. Однак останнім часом все частіше трапляються випадки одержання неправомірних вигод службовими особами у віці понад 60 років. Це певною мірою пов'язано з продовженням пенсійного віку та з тим фактом, що, як свідчить судова практика, до таких осіб під час винесення вироку суддею враховується фактор похилого віку, що в результаті відображається на більш м'якому покаранні. Найчастіше дані види злочинів вчиняються особами у віці 35 до 50 років (35%) через те, що в такому віці особа стрімко рухаючись по кар'єрній

ланці, здобуває високу посаду. Близько 98,7% осіб мають вищу освіту, що вкотре підтверджує залежність характеристики особи злочинця від виду і характеру злочинності. Злочини, вчинені такими особами, мають нульовий рецидив, однак трапляються випадки складання протоколів про корупцію.

Також у процесі дослідження встановлено, що особам, які готують чи одержують неправомірну вигоду у земельній сфері властиві: високий матеріальний рівень благоустрою, високий рівень інтелектуального розвитку, певний егоцентризм, підвищена самооцінка та надмірна впевненість у своїх силах.

Отже, викладене свідчить, що надана нами оперативно-розшукова характеристика осіб, які одержують неправомірну вигоду, зокрема за видами злочинних груп носить не вичерпний зміст, а лише контурно окреслює уявлення про сутність даних осіб, їх тип, характер та рушійну силу поведінки. Особа злочинця у нашому контексті потребує значно глибшого наукового дослідження з боку кримінології, психології, політології, кримінального права та оперативно-розшукової діяльності. Проте наші дані доволі переконливо свідчать про те, що саме характеристика службової особи, яка одержує неправомірну вигоду та діє у злочинній групі з боку оперативно-розшукової діяльності, дозволить працівникам БОЗ МВС України глибше з'ясувати соціальну і правову сутність корупції, механізм корумпованої поведінки, соціальні передумови корупції, причини та умови корупційних діянь, розробити й ефективно реалізувати заходи антикорупційного характеру, зокрема профілактичний вплив на певну категорію чи конкретних осіб.

Наступним необхідно розглянути останній елемент структури оперативно-розшукової характеристики одержання неправомірної вигоди службовими особами у сфері земельних відносин – характеристику способів одержання неправомірної вигоди.

Аналіз емпіричного матеріалу дозволив сформулювати основні способи одержання неправомірної вигоди службовими особами у сфері земельних відносин, зокрема:

1. Прості (особисто):

а) безпосереднє одержання неправомірної вигоди під час особистої зустрічі з зацікавленими особами;

б) безпосереднє одержання в обумовленому місці завчасно залишеної неправомірної вигоди без особистої зустрічі із зацікавленими особами;

в) безпосереднє одержання неправомірної вигоди за допомогою банківських послуг (переведення коштів на банківський (картковий) рахунок, використання банківського індивідуального сейфу та інше);

г) безпосереднє одержання неправомірної вигоди за допомогою підприємств, які надають послуги із пересилання різного роду предметів (бандероль, посилка поштою та ін.).

2. Складні (через посередника):

а) із залученням підлеглих (заступника, інспектора і т. д.);

б) із залученням родичів (чоловіка (дружини), батьків і т. ін.);

в) із залученням неповнолітніх осіб, які відповідно до чинного законодавства не досягли віку кримінальної відповідальності;

г) із залученням зацікавлених осіб, які після передачі неправомірної вигоди отримують певний відсоток;

д) із залученням осіб, які не підозрюють, що передають неправомірну вигоду.

3. Завуальовані:

а) в процесі службової діяльності (виплати премії, матеріальної допомоги, підвищення заробітної плати та ін.);

б) шляхом здійснення банківських операцій (виплата кредиту, накопичення депозиту та ін.);

в) шляхом укладення фіктивних угод (договір позики, купівлі-продажу та ін.);

г) шляхом здійснення нееквівалентних обмінів чи оплати послуг, консультацій, експертиз тощо.

Висновки. В результаті аналізу наведеного у цій статті ми дійшли висновку, що по-перше, до цього часу дослідження оперативно-розшукової характеристики одержання неправомірної вигоди службовими особами у сфері земельних відносин здійснено не було. По-друге, існуючі напрацювання вчених і практиків з цієї тематики не відповідають реаліям сьогодення у зв'язку з рядом обставин (однією із головних є внесення змін у статтю 368 Кримінального кодексу України, яку було подано у новій редакції: «..прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою», в результаті чого термін «хабар» замінено словами «неправомірна вигода»).

вою особою», в результаті чого термін «хабар» замінено словами «неправомірна вигода»).

Зважаючи на це, вважаємо доцільним подальше глибоке вивчення на теоретичному і практичному рівні оперативно-розшукової характеристики одержання неправомірної вигоди службовими особами у сфері земельних відносин для розроблення і оновлення методичних рекомендацій з протидії вказаному виду кримінальних правопорушень.

Список використаної літератури

1. Андрусенко С.В. Виявлення та розслідування злочинів у сфері земельних відносин: дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 / Андрусенко Сергій Володимирович. – Львів, 2012. – 252 с.

2. Рябченко М.С. Попередження та розкриття злочинів у сфері земельних відносин підрозділами державної служби боротьби з економічною злочинністю МВС України: дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 / Рябченко Микола Станіславович. – Дніпропетровськ, 2012. – 239 с.

3. Тарасенко О.С. Протидія злочинам у сфері земельних відносин (оперативно-розшукові засади) : дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 / Тарасенко Олег Сергійович. – Київ, 2011. – 269 с.

4. Стрельцов Є.Л. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України: Додаток до 9-го вид. / Є.Л. Стрельцов, Т.О. Гончар, О.А. Чуваков. – Х. : Одиссей, 2014. – 112 с.

5. Кримінальне право України: Особлива частина: підручник / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін.; за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – 4-е вид., переробл. і допов. – Х. : Право, 2010. – 608 с.

6. Кримінальний кодекс України. Станом на 09.09.2013 року / упоряд. В.І. Тютюгін. – Х. : Право, 2013. – 232 с.